

De taktiek der reactie.

De laatste voordragten van het ministerie hebben het spel der reactie voor een goed deel bedorven. Zoolang er geene voordragten geschiedden, kon men een kunstmatig ongeduld opwekken en prikkelen, en dagelijks jammeren en weklagen over de vertraging in de ontwikkeling en vaststelling van de »milde» beginselen der grondwet. Het was aandoenlijk te zien, hoe bezorgd de reactie was, dat men den Nederlandschen burger niet geven zou, wat den Nederlandschen burger toekwam; het behoud voelde zijn gemoed ontroerd, wanneer het bedacht, hoe weinig kans er was, dat de »milde» beginselen echt liberaal en constitutioneel zouden toegepast worden. Zou er wel eens een ontwerp van kieswet, een ontwerp van provinciale wet worden voorgedragen? Wat liet men die goede burgerij vreeselijk lang wachten! Bovendien, gesteld kieswet en provinciale wet kwamen ter wereld, zouden zij wel vrijzinnig genoeg zijn? Eindelijk kwamen zij in den Raad van State. Waarom nu zulk een groote haast? Waarom op zulk »eene kunstmatige wijze» het onderzoek bespoedigd? Was het niet ergerlijk, een zoo achtbaar collegie, op deze wijze; met den gezwinden pas te leeren marcheren? Eindelijk kwamen zij bij de vertegenwoordiging en het masker viel geheel af. Diezelfde burgerij, zoo even nog, bij anticipatie, bejermiëerd over hare aanstaande niet-toelating tot het burgerschapsrecht, diezelfde zoo ordelievende, zoo bedaarde, rustige, deftige, bezadigde burgers, zijn, — zoodra de kieswet hen tot de uitoefening van het burgerschapsrecht roept — in dolle jacobijnen, oproerige en buitensporige democraten veranderd; die eerbare burgerij, zoo even nog beklaagd over hetgeen zij niet krijgen zou, wordt thans — nu er kans is dat zij het krijgen zal — eene hoop dom, onbesuisd gemeen. Deze verandering van decoratie is overigens der reactie niet vreemd; kwam het er op aan te korten te dekken, buitengewone belastingen te doen opbrengen, of waren er mantels van liefde voor *faits accomplis* noodig, dan was de Nederlander het model van een braaf, rustig, bedaard en bovenal tot budget-schrager voorbeschikt burger; maar kwam het er op aan, dien braven, rustigen, bedaarden, budgetschrageren burger regten te verzekeren en bevoegdheden toe te kennen, dan eischte het heil des lands gebiedend, dat aan de toomeloze en ziedende hartstogten der onkundige en woeste menigte, een stevige dam werd overgezet. De tegenwoordige snelle tooneelsverandering heeft dus niets verwonderlijks. De jongste voordragten der regering hebben den sleutel van het raadsel geleverd, hoe burgerlievend, hoe vrijzinnig en hoe constitutioneel de reactie is. Men weet nu, wat »ruime ontwikkeling van de milde beginselen der grondwet» in het woordenboek van zekere personen, zekere bladen en zekere partij beteekent.

Het is voor de constitutioneele partij van belang, de manoeuvres der reac-

tie niet uit het oog te verliezen. Haar plan van aanval is duidelijk en in weinige woorden zamen te vatten: *Aan het constitutioneel ministerie het regeren onmogelijk te maken, en het omver te werpen, omdat het niet regeert.* Op dit doel loopen al de openlijke en bedekte aanvallen en overrompelingen, al de heimelijke mijnen en loopgraven der reactie uit. Stap voor stap werpt men aan de constitutioneele partij barricaden op; ter naauwernood is de eene verschansing genomen, of daarachter verheft zich eene nieuwe verschansing. Dit zou niets zijn, indien niet uit de ontzaggelijke vertraging, het oponthoud en het tijdverlies dat van deze soort van oorlog het onvermijdelijk gevolg is, een nieuw wapen gesmeed werd om de constitutioneele partij te bekampen. Terwijl men voet voor voet den weg verspert en hindernis op hindernis, belemmering op belemmering hoopt, vraagt men: »Eilieve, heeren! waarom haast gij u niet wat meer? waarom rukt gij niet wat spoediger voorwaarts?» Dit is het verraderlijke dezer taktiek, dat zij steeds op dit doel gericht is, het onvermogen der constitutioneele partij om eene regering te constitueren en te organiseren daaruit te bewijzen, dat zij niet doet, wat de reactie haar onmogelijk maakt te doen. Het is hier niet een strijd van tweederlei inzicht, tweederlei overtuiging, tweederlei stelsel van regeren, die met elkander wedijveren, om het nationaal inzicht, de nationale overtuiging, het nationaal stelsel van regeren te worden; het is een strijd waarbij de eene partij al hare kracht uitsluitend rigt op het verderf en den ondergang der andere. De reactie heeft één voordeel: zij stelt hare toekomst niet in de waagschaal, want zij heeft er geene; zij kan gerustelijk alles wagen, daar zij niets te verliezen heeft. De reactie — toen zij nog aan de regering was noemde zij zich *het behoud* — is eene partij die reeds sinds jaren in de publieke opinie veroordeeld was; zij leefde voort, niet door talent, noch door kracht van regeren, maar door gewoonte; jaarlijks verloor zij in kracht, in aanzien, in invloed; zij teerde allengs uit, toen het koen besluit van WILLEM II, om zich aan het hoofd der constitutioneele hervorming te stellen, haren levensdraad plotseling afsneed. De Kroon trok zich terug, waar de natie begonnen was zich terug te trekken. Het kortstondig RAPPARD-ministerie was de doodsnijs van het zielogend stelsel, de laatste opflukking der stervende vlam geweest.

Stelsels, die eenen dusdanigen dood sterven, den dood der uitputting en des onvermogens, herleven niet weder. Het geloof aan de révenants is, zoolwel in de politiek als in de natuur, tot den rang van een verouderd bijgeloof afgedaald. De reactie heeft in dit opzigt geenerlei vooruitzicht, geenerlei toekomst; zij is niet, noch kan ooit meer worden, de partij der *aanstaande* regering; haar stelsel is versleten; haar beginsel is onproefhoudend bevonden. De eenige magt die zij thans nog heeft, is eene magt van belemmering, van tegenstand, van verzet; zij kan niets bouwen, niets geven; maar zij kan hinderen en belet-

ten, dat anderen bouwen en geven. Het lijkt, zoolang het boven aarde staat, is nog vermogend de levenden te kwellen. Dit volslagen gemis aan vooruitzicht en toekomst, maakt thans de grootste sterkte der reactie uit. De reactie heeft geenen inzet; hoe dus de kans loope, zij verliest er niets bij; de tegenpartij alléén kan verliezen en de reactie — dit zeer wel inziende — vereenigt dan ook al hare pogingen op dit ééne punt; het spel aan de thans de kaaften in handen hebbende partij te doen verliezen, onverschillig wie dan ook, bij den einduitslag, de coddille winne.

Een klein staaltje van deze bedekte loopgraafmakerij der reactie, kwam ons dezer dagen onder de oogen, toen wij in een Belgisch blad — en men weet nog zeer goed hoe vlijtig in het afgelopen jaar de reactie diezelfde mijn exploiteerde — een Haagsch correspondentie-artikel aantroffen, waarin over de aanstaande wijziging van het ministerie, de aftreding der heeren VAN SONSBEECK, THORBECKE en VAN ROSENTHAL en hunne vervanging door de heeren VAN HEECKEREN, VAN GOLTSTEIN en VAN HALL, als van een weldra te verwezenlijken feit gesproken werd. Door dergelijke geruchten zoekt men natuurlijk den grond, waarop het ministerie staat, los te wroeten, het publiek in den waan te brengen, dat het ministerie — hetzij uit onderlinge oneenigheid, hetzij uit inwendige inagtelooosheid — op het punt staat van in te storten, terwijl men eindelijk met grooten ophef aanwijst, hoe zelfs de meest geachte buitenlandsche bladen, over den stand van zaken hier te lande oordeelen, en — als een bekwaam strategist, als een bedekte loopgraven-maker die zijn ambacht verstaat — niet verzuimt die berigten en beschouwingen ter behoortlijker tijd en plaats, met de noodige nadere toelichtingen voorzien, aan de aandacht en overweging aan te bevelen. Al sprong de mijn niet, of verkeerd, wat nood? Met eene volgende zal het beter slagen.

Het publiek, de Nederlandsche burgerij, en vooral de constitutioneele partij, moet goede wacht en een scherp uitkijk houden, opdat zij niet door eene onverhoedsche ontploffing zich laten in wanorde brengen. Vooral behoort zij op hare hoede te zijn, om niet, door eenen valschen wapenkreet misleid, haar vuur op hare eigene troepen te rigten. In de hitte des gevechts gebeurt het wel eens, dat men zijn vaandel uit het oog verliest, en hiervoor moeten wij in de eerste plaats zorgen. De constitutioneele partij moet thans bovenal hare gelederen niet breken. Het is nuttig en noodig dat zij van tijd tot tijd haar: *Sentinelles, prenez garde à vous!* doe hooren, opdat de schildwachten waakzaam op hunne posten blijven, en geene vermomde verspieders in de legerplaats toelaten. Het is niet genoeg, dat men de uniform der constitutioneele aantrekke; men moet ook op het parool weten te antwoorden. En de reactie kan nooit een constitutioneel wachwoord teruggeven.

